

Liisa-Ly Pakosta

Justiits- ja digiminister
Justiitsministeerium
info@just.ee
Marilin.Reintamm@just.ee

Teie 20.11.2024 nr 8-1/8228-1
Meie 11.12.2024 nr 1-8/881-1

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu

Lugupeetud Liisa-Ly Pakosta

Täname, et olete advokatuurile saatnud arvamuse avaldamiseks tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu. Märgime, et advokatuur on avaldanud varasemalt seisukoha ka VTK osas, kuid neid arvamusi ei arvestatud. Siiski on eelnõu kitsam, kui oli VTK ning osa teemasid on välja jäänud, mistõttu keskendume kolmele peamisele küsimusele: hagi tagamine, maksekäsu kiirmenetluse piirmäär ja menetluskulude lahendamise kord.

1. Hagi tagamise avalduse läbivaatamine

Kehtiva TsMS § 384 lg 1 kohaselt peab kohus lahendada hagi tagamise avalduse põhjendatud määrusega hiljemalt avalduse esitamise päevale järgneval tööpäeval. Kohus võib hagi tagamise avalduse lahendada hiljem, kui ta soovib kostja eelnevalt ära kuulata. VTK-s tehakse ettepanek avalduse lahendamise tähtaega pikendada kolme tööpäevani, mis peaks aitama vähendada kohtu ja menetlusosalise menetluskoormust ning VTK-s leitakse, et hagi tagamise avalduse kiireloomulisuse tagab ka kolme tööpäeva jooksul lahendamine.

Advokatuur on väga tugevalt vastu hagi tagamise taotluste lahendamise tähtaja **kolmekordistamisele**. Eelnõu seletuskirja kohaselt on eelnõu peamine eesmärk tõhustada ja kiirendada tsiviilkohtumenetlust ning optimeerida ja vähendada kohtute töökoormust (seletuskirja lk 2). Ilmselt hagi tagamise taotluse läbivaatamise tähtaja kolmekordistamine vähendab oluliselt menetluse tõhusust kohtusse pöördujale, kuid kohtu töökoormust märkimisväärselt ei vähenda, sest tagamise määrus tuleb nii ehk teisiti teha. Seletuskirjast ei ilmne, millel tugineb veendumus, et tähtaja pikendamise korral lahendatakse hagi tagamise avaldust kauem ja süvenenumalt, mitte pelgalt hiljem. Kuna kohtute töökoormus tähtaja pikendamisest ei muutu, ei ole välistatud, et kavandataval muudatusel puudub positiivne mõju hagi tagamise põhjalikkusele, kuid on negatiivne mõju hagi tagamise lahendamise kiirusele. Hagi tagamise küsimus on osades asjades võtmeküsimus, kas üldse isikul on võimalik oma põhiseadusliku kohtusse pöördumise õiguse realiseerimisel saada efektiivset ja tõhusat õiguskaitset Eesti kohtutelt ja kas tal üldse on mõtet menetlust jätkata.

Mitmetel juhtudel põhjustaks kolme tööpäevane viivitus praktikas hagi tagamise võimatuks muutumise (näiteks laeva, lennuki või muu transpordivahendi arestimine, kus aeglasema menetluse puhul ei pruugi sadamas olla enam laeva mida arestida, samuti on kolme tööpäeva jooksul võimalik võlgnikul tühjaks kanda kontod, võõrandada väärtpaberid ning isegi teha notariaalsed tehingud kinnisvaraga enda varatuks muutmiseks). VTK-s märgitakse, et hagi tagamise avalduse läbivaatamise tähtaja pikendamine võimaldab kohtunikul rohkem kohtuasja süveneda ja teha põhjendatud otsus millega menetlusosaline saab kindluse, et tema avalduse läbivaatamiseks on olnud kohtunikul aega ja hagi tagamata jätmise ei ole tehtud rutakalt. Advokaat pakub sama eesmärgi saavutamiseks välja kaks lahendust, mis sama eesmärki täidaks, kuid ei kahjustaks kohtusse pöörduja esmaseid huve.

Esimene alternatiiv on kaheastmeline menetlus. Kohtul on võimalik valida, kas lahendada hagi tagamine avalduse esitamisele järgneval tööpäeval põhjendatud määrusega või ilma põhjendusteta lakoonilise resolutsioon-määrusega, mille puhul kohus kohaldaks reeglina hagi tagamise meetmeid, välja arvatud juhul kui hagi tagamise avaldus on kohtu arvates selgelt põhjendamatu. Hagi tagamise avalduse lahendamisel põhjendusteta määrusega saaks vastaspool hagi tagamise osas (näiteks) kahe tööpäeva (või muu kohtu antud tähtaja) jooksul esitada oma seisukoha, misjärel kohus omakorda otsustaks (näiteks) kolme tööpäeva jooksul, kas hagi tagamise meetmed jäävad jõusse või mitte ning esitab motiveeriva osa. Sarnane kaheastmelise esialgse õiguskaitse kohaldamise võimalus on nähtud ette ka halduskohtumenetluses (HKMS § 252 lg 4).

Teine alternatiiv on selgelt sätestada kohtule omaalgatuslik tagamise tühistamise võimalus 15 päeva jooksul koheste tagajärgedega, mõnevõrra analoogselt § 386 lg 5 (tagamise omal algatusel tühistamine kohtu poolt perekonnaasjades). Üldjuhul oleks üheastmeline menetlus nagu seni, kuid muuta ja selgemalt reguleerida, et esimese astme kohtu enda poolt tagamise määruse tühistamine koos hagi tagamise taotluse rahuldamata jätmisega omab kohest jõudu ja ei ole edasikaevatav võrreldavalt olukorraga, kui kohus oleks kohe jätnud hagi tagamise taotluse rahuldamata. See võimaldaks kohtul maandada riske, kui kiireloomulise lahendamise tõttu tekib vigu ning kohus ei pea hagi tagades liiga palju muretsema selle pärast, kui tagamise andmine osutub ennatlikuks või põhjendamatuks, sest kohus saab ka viga ise kohe korrigeerida. Ettepanekus käsitletav omaalgatuslik tühistamine, on mõeldud üksnes tagamise andmisel tehtud vea parandamiseks, mitte aga ei peaks olema pidevalt õhus rippuv risk hageja jaoks kogu menetluse vältel. Pärast menetluse alguse kriitilise perioodi lõppu kehtiks edasi senine kord, mille puhul tagamise tühistamine on kaevatav.

Üks kahest eelnevast alternatiivist tagaks, et kiireloomulistes asjades hagi siiski tagatakse. Kuivõrd hagi tuleks tagamata jätta vaid selgelt põhjendamatu avalduse korral, ei ole kohtunikul sellise süsteemi puhul vajadust koheselt niivõrd süvitsi hagi tagamise avaldusse süveneda. Samas on võimalik nii vältida olukordi, kus kostjad muutuvad varatuks või hagi tagamine muul põhjusel ebaõnnestub. Paraku näeme praktikas liiga palju olukordi, kus vaatamata edukale kohtumenetlusele muutub kohtuotsuste tegelik täitmine võimatuks, kuna hagi on kas jäänud vaatamata hageja avaldusele tagamata või on kostjal õnnestunud varad välja viia enne hagi tagamist. Kostja õigused on samas tasakaalustatult tagatud.

2. Maksekäsu kiirmenetluse alampiiri tõstmine

Eelnõus on esitatud ettepanek tõsta TsMS § 405 lõikes 1 sätestatud lihtmenetluse piirsummasid, kuid ei ole puudutatud maksekäsu kiirmenetluse määrasid. Advokaatuuri arvates tuleks see lisada.

Koos lihtmenetluse piirmäärade muutmisega muudeti 22.11.2021 vastu võetud ja 01.01.2022 jõustunud riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seadusega (<https://www.riigiteataja.ee/akt/108122021001>) ka maksekäsu kiirmenetluse piirmäärasid. Nende küsimuste koos lahendamine on põhjendatud ka nüüd.

Majandusnäitajate muutumise argument kehtib samavõrd nii lihtmenetluse kui ka maksekäsu kiirmenetluse asjades ning arvestades seda, et neid määrasid viimati koos muudeti, on advokatuur seisukohal, et ka praegu oleks põhjendatud maksekäsu kiirmenetluse piirmäära suurendamine. Kehtiv TsMS § 481 lg 2² sätestab, et maksekäsu kiirmenetlust ei toimu nõuete puhul, mille summa ületab 8000 eurot (hõlmab nii põhi- kui ka kõrvalnõudeid). Silmas pidades soovi erinevaid piirmäärasid ühtlustada, oleks mõistlik ja loogiline tõsta ka maksekäsu kiirmenetluse piirmäära 8000 eurolt 10 000 eurole. Seejuures ei oleks tõus kehtiva piirmääraga võrreldes niivõrd suur nagu lihtmenetluse puhul (43%), vaid 25%. Rohkemate vaidluste lahendamiseks maksekäsu kiirmenetluse lubamine tõhustab aga kohtumenetlust. Samas ei kaasne selle piirmäära tõstmisega kulusid osapooltele ning ka sotsiaalmajanduslikud mõjud ei saa olla märkimisväärsed.

3. Tsiviilkohtumenetluse menetluskulude regulatsiooni muutmise vähem töömahukaks

Eelnõus ei ole käsitletud menetluskulude kindlaksmääramise liigselt keerukat, topeltmenetluse süsteemi. Praegu kulub menetluskulude väljamõistmisele ebaproportsionaalselt palju ressursi nii kohtutel kui menetlusosalistel. Kui eesmärk on vähendada kohtute töökoormust, palub advokatuur kaaluda TsMS-i muudatusi, mis võimaldaksid optimaalsemalt menetluskulusid välja mõista ja liikuda tagasi aastaid tagasi kehtinud lihtsama korra juurde (enne 2006. aastat), mille kohaselt menetluskulud määrati kindlaks kohe koos sisulise põhilahendiga, ilma eraldiseisva järelmenetluseta. Samuti tuleks lihtsustada väljamõistetavate kohtukulude põhjendavat osa ja võimaldada kohtul vältida liigsetesse detailidesse laskumist. Üks võimalus on tühistada TsMS § 174 lg 8, mille järgi määrab kohus menetluskulude rahalise suuruse kindlaks hagita menetluse sätete kohaselt. See vabastaks kohtu kohustusest kontrollida menetluskulude põhjendatust ja vajalikkust juhul, kui neile pole vastuväidet esitatud ja võimaldaks kohtul lahendada üksnes menetluskulude põhjendatuse ja vajalikkuse kohta esitatud konkreetseid vastuväiteid. Menetluskulude lahendamine koos põhilahendiga hoiab asja fookust põhiasjal ja ka pooled keskenduvad sellisel juhul edasikaebamise korral rohkem sisulisele lahendile, koormates kohtuid vähem ainult menetluskulude üle toimivate vaidlustega.

Lugupidamisega

allkirjastatud digitaalselt

Imbi Jürgen
Esimees

Merit Aavekukk-Tamm 6979 253
merit.aavekukk-tamm@advokatuur.ee